

Villreinnemnda for Rondane og Sølknletten

ÅRSMELDING 2021

Villreinnemnda på befaring i Sølknletten Villreinområde

LEDEREN HAR ORDET

Av hovedpunkter fra nemndas arbeid i 2021 vil jeg trekke fram følgende oppgaver:

- Det foreligger omfattende utbyggingsplaner med inntil en firedobling av fritidsboliger sammenlignet med dagens utbyggingsnivå inn mot villreinens leveområder i Åmot vestfjell. Denne delen av Rondane har allerede i dag et betydelig press fra både Åmot og Ringsakersiden. Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten har gitt tilbakemelding om at en firdobling av antall fritidsboliger i Åmot vestfjell vil være en altfor høy utbyggingsramme i forhold til samlet belastning på Villreinstammen. En videre utbygging i Åmot vestfjell må bygge på en konsekvensanalyse for området som helhet, der det blir sett på hvilken innvirkning ulike utbyggingsnivå vil ha for villreinen i Rondane Sør.
- Kvalitetsnormen for villreinen: Det har vært utført et omfattende kartleggingsarbeid av villreinområdene i 2021. Dette er et viktig arbeid som har gitt et forbedret kunnskapsgrunnlag for fremtidig forvaltning. Kartleggingsarbeidet gir også grunnlaget for det klassifiseringsarbeidet som nedsatte ekspertgrupper vurderer de enkelte villreinområdene ut fra. Klassifiseringen av områdene pågår, resultatet av arbeidene er varslet fremlagt på seinvinteren 2022. Det er svært viktig at dette arbeidet resulterer i handlingsplaner og midler til tiltak i de ulike områdene.
- Rullering av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat vil være den viktigste enkeltsaken for nemnda i inneværende periode. Nemnda har gitt en rekke konkrete forslag til endringer i sitt høringsinnspill til forvaltningsplanarbeidet. Det er behov for å ta et helhetlig grep for å sikre villreinens fremtid i Rondane. Det vil ha en svært stor betydning for villreinen i Rondane Nord for hvilke retningslinjer som gis for tiltak og ferdsel. Nemnda har foreslått en todelt arealstrategi for å hindre ytterligere fragmentering og tap av leveområder. Områder som i dag har en begrenset ferdsel og aktivitet, må skjermes. I andre områder må ferdselen styres, og nødvendige restaurerende tiltak iverksettes ved trekkveiene (FNs tiår for naturrestaurering startet i 2021).
- Det pågår en rekke parallelle prosesser som gir en sjelden mulighet til å ta et helhetlig grep for villreinen i Rondane. I den forbindelse har Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten henvendt seg til Miljødirektoratet for behov om samordning av prosessene i form av en satsning på "Villrein i Rondane 2050"

Leder av Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten

Jørund Båtstad

1. VILLREINEMNDA FOR RONDANE OG SØLNKLETTEN

Villreinnemnda er en offentlig nemnd hvor medlemmer og varamedlemmer er oppnevnt av Miljødirektoratet, etter forslag fra hver kommune som har villreinareal. Villreinnemndenes hovedoppgaver er å:

- Være høringsinstans i saker som berører arealbruken i villreinens leveområde.
- Godkjenne bestandsplaner utarbeidet av rettighetshaverne i et villreinområde (villreinputvalgene).
- Godkjenne fellingskvoter for det enkelte år etter forslag fra rettighetshaverne
- Fordele midler til villreintiltak.
- Bidra til at kunnskapen om villreinens leveområder styrkes.

Nemndene har en fire-årig funksjonsperiode som følger kommunevalgperioden. Ny nemnd for Rondane og Sølnkletten ble konstituert i februar i 2020, med følgende medlemmer:

Kommune	Medlemmer	Varamedlemmer
Sel	Jørund Båtstad (leder)	Ingebjørg Uldalen
Folldal	Solvår Brustad Lilleeng (nestleder)	Bjørn Brendbakken
Alvdal	Trond Ivar Paaske	Britt Guri Nordtun
Dovre	Arne Vadet	Bente Sæther
Hamar	Hanne Sandvoll	Ivar Skramstad
Nord-Fron	Anne K. Tina Lyslo	Hans Petter Solberg
Rendalen	Tor Inge Nytrøen	Anne Grete Otnes
Ringebu	Laila Bårdsløkken	Erik Winther
Ringsaker	Thomas Eriksen	Marte Røhnebæk
Sør-Fron	Else Mari Bjørke	Hans Mathias Ulberg
Stor-Elvdal	Ane Eriksen Hamilton	Terje Andreas Hoffstad
Øyer	Bjørner Killi	Anne Magnhild Braastad Lie
Åmot	Vidar Helgesen	Ingebjørg Dybvik

Nemnda har et arbeidsutvalg bestående leder, nestleder og nemndas medlem fra den kommunen saken gjelder.

Sekretær i 2021 har vært Marit Vorkinn, Statsforvalteren i Innlandet.

2. NEMNDAS ARBEID I 2021

Nemnda har i 2021 hatt tre ordinære styremøter og 10 møter i Arbeidsutvalget, enten på Teams, eller som mailbehandling. Styremøtet i september var kombinert med befaring i Sølnekletten villreinområde.

Saksmengden til nemnda har vært stor og økende de siste årene. I 2013 behandlet nemnda 20 saker. I 2021 var dette økt til 46 saker med ordinær behandling, 16 saker med forenkla behandling (godkjent av leder og nestleder) og 3 saker som ikke ble behandlet, men vurdert. Dvs. en to-tredobling av antall saker på åtte år.

Villreinnemnda er også kopimottaker av vedtak fra nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre siden nemnda har klageadgang på vedtak som angår villreinen. Vedtak fra nasjonalparkstyret gjennomgås derfor av nemnda (rundt 100 saker i 2021).

Villreinforum Rondane-Sølnekletten er et samarbeidsforum for Villreinutvalget for Rondane Nord, Rondane Sør Villreinutvalg, Sølnekletten Villreinområde og Villreinnemnda for Rondane-Sølnekletten. Nemnda har hatt ansvaret for sekretariatet for forumet i 2021.

Villreinnemnda har i 2021 også deltatt i ulike prosjektgrupper, se avsnitt 2.4.

De økonomiske rammene gir nå ikke rom for å arbeide aktivt med en av nemndenes hovedoppgaver; Å bidra til at kunnskapen om villreinens leveområder styrkes. Dersom saksmengden øker ytterligere framover må nemnda kutte ned også på andre arbeidsoppgaver.

2.1 Arealforvaltning

Bruks- og utbyggingspresset mot arealene i Rondane er stort, og arealforvaltning er derfor en viktig og ressurskrevende oppgave for nemnda.

I 2021 har innspill til revisjon av forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane og forvaltningsplanen for Hemmeldalen naturreservat vært den viktigste saken for villreinnemnda. I tillegg har hyttebygging i Åmot Vestfjell hatt stort fokus. Tre kommuner (Sel, Rendalen og Ringsaker) varslet i 2021 oppstart for kommuneplanens arealdel. Alt dette er saker som vil kreve betydelig ressurser også i 2022.

Villreinnemnda benytter klageadgangen på vedtak etter Plan- og bygningsloven og Naturmangfoldloven aktivt:

- Ett vedtak fra Nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre, med dispensasjon for fulldyrking av areal i Haverdalen, ble påklagd. Nemnda fikk ikke medhold i klagen, men Miljødirektoratet peker i klageavgjørelsen på at det må settes klare rammer for fremtidig utvikling i slike seterområder, slik at verneverdiene og livsvilkårene for villreinen ikke gradvis blir svekket gjennom dispensasjoner fra vernevedtaket. Videre at forvaltningen bør vurdere om retningslinjene i gjeldende forvaltningsplan bør justeres ut fra ny kunnskap.
- Klage på utvidelse av fritidshus i buffersona i Nord-Fron kommune. Klagen ble tatt til følge, og kommunens vedtak ble opphevet (Fylkesmannen i Trøndelag).
- Klage på utvidelse av fritidshus i buffersona i Alvdal kommune. Klagen er ikke ferdigbehandlet.

2.2 Bestandsforvaltning

Bestandsforvaltningen skjer i all hovedsak i regi av de tre villreinutvalgene i nemndsområdet; Villreinutvalget for Rondane Nord, Rondane Sør Villreinutvalg og Sølnekletten Villreinområde. Utvalgene utarbeider bl.a. flerårige bestandsplaner og forslag til årlig avskyting. Villreinnemndas hovedrolle i bestandsforvaltningen er å godkjenne bestandsplanene og søknader om fellingstillatelser.

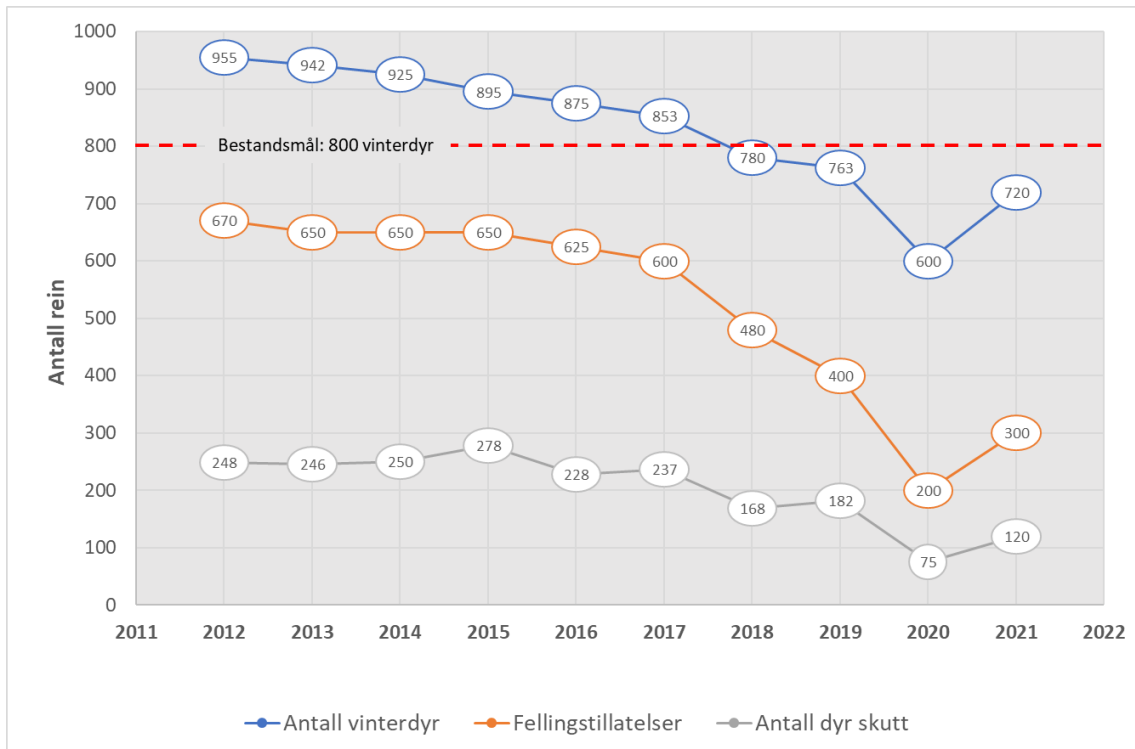
Villreinnemnda godkjente nye bestandsplaner for Rondane Nord og Rondane Sør i 2021, for perioden 2021-2025, med et lite unntak for deler av Rondane Nord (se avsnitt 2.2.2). Målsettingen for Rondane er å ha en total stammestørrelse på 4.000 vinterdyr, derav 1.700 i Rondane nord (1200 nord for Ula og 500 sør for Ula) og 2.300 i Rondane Sør. I tillegg kommer en liten stamme i Finnsjøfjellet på 100 vinterdyr. Sølnekletten har godkjent bestandsplan for 2019-2023, med et bestandsmål på 800 vinterdyr.

Utvalgene kontrollerer bestandsutviklingen ut fra tellinger, kvotefastsetting og fellingsstatistikk. I tre av delområdene i Rondane er det enkelte år registrert en betydelig nedgang av dyr, uten at en kjenner årsaken til nedgangen. Utvandring som følge av ferdselspress/manglende beiteområder, sjukdom, insektplager, økt kalvedødelighet ellers, rovdyr og mangelfulle tellinger har vært pekt på som mulige årsaksfaktorer. I alle de tre delområdene er nedgangen i bestandsstørrelse forsøkt motvirket gjennom reduserte jaktkvoter.

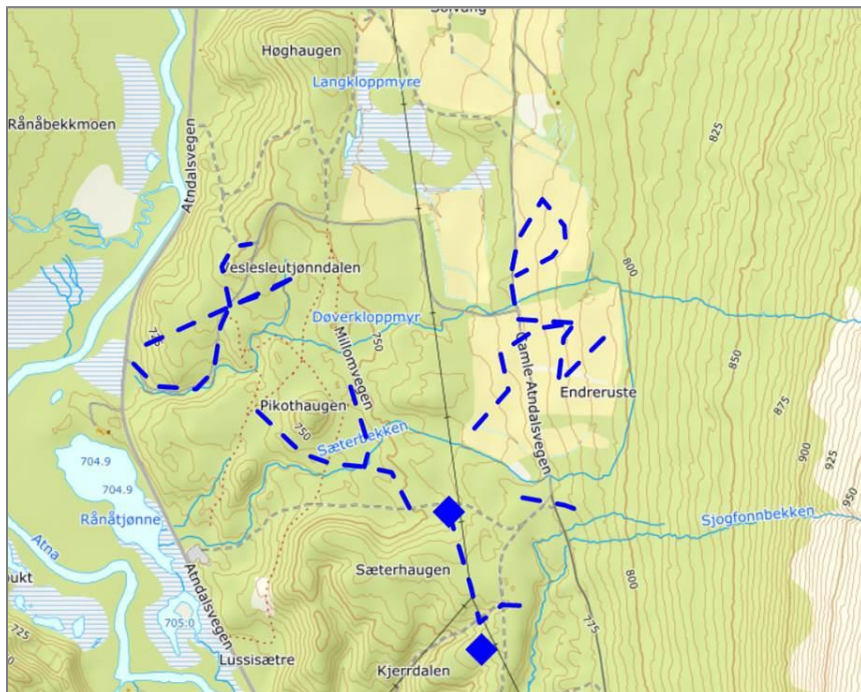
2.2.1 Sølnekletten

Antall dyr som ble funnet ved vintertellingene i 2020 var vesentlig lavere enn foregående år. I 2021 ble det igjen funnet et antall rein på nesten samme nivå som i 2019. Oppgangen faller sammen med at utvalget i Rondane Nord registrerte færre dyr enn forventet.

En vet lite om et mulig trekk mellom Rondane Nord og Sølnekletten, slik at de to resultatene ikke trenger å ha noen sammenheng. Det er imidlertid behov for bedre kunnskap om mulige trekk mellom Rondane Nord og Sølnekletten og mellom Rondane Nord og Rondane Sør. I desember 2021 ble det f.eks. observert spor etter en flokk på 50-100 dyr som hadde vært helt nede til Atndalsvegen (fv. 27) fra Sølneklettensida, før de snudde (figur 2). Ved fjorårets kvotetildeling oppfordret villreinnemnda de tre utvalgene til å samordne vintertellingene i 2022, både mht. metodikk og tidspunkt.

Figur 1. Bestandsutvikling i Sølnekletten 2012-2021

Figur 2. Spor registrert av sekretær i Sølnekletten Villreinområde Anne Eline Streitlien 17.12.2021. Blå viser sporsleper fra rein, blå firkanter observert villreinflokk.

2.2.2 Rondane Nord

Rondane Nord fikk i 2021 ny bestandsplan (Rondane Nord Villreinutvalg). Bestandsplanen har en grundig beskrivelse av utviklingen og dagens situasjon i området:

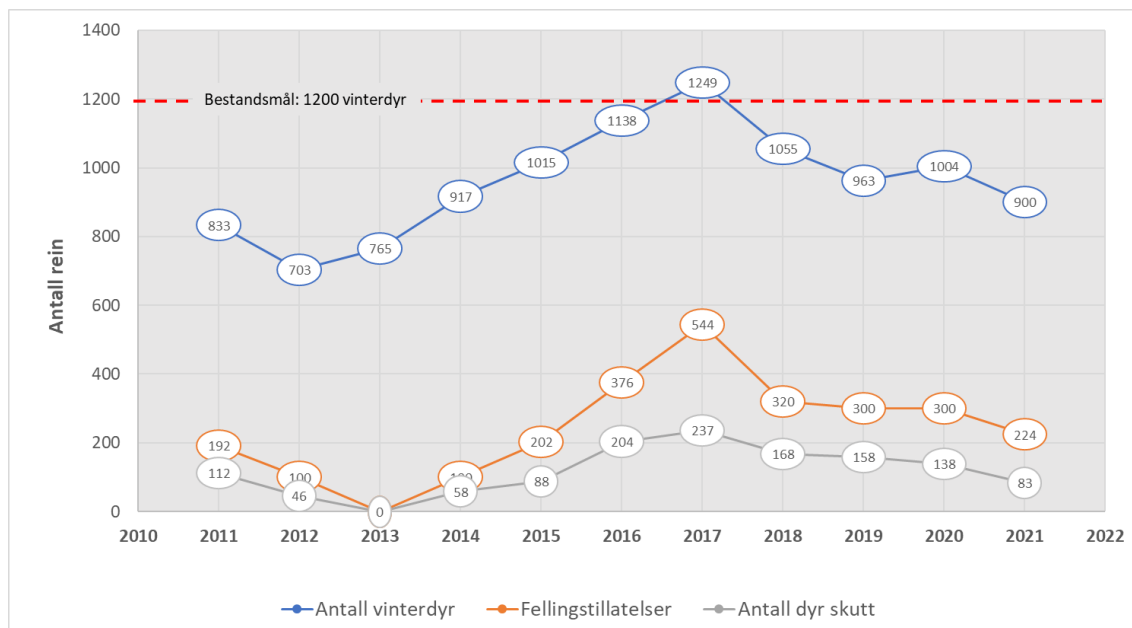
Bestandsmålet for planperioden 2016-2020 er ikke oppnådd. Både nord og sør for Ula er det dokumentert uventede svingninger i bestandsnivåene de senere årene. Det er ingen åpenbare forklaringer på disse svingningene, men migrasjon til og fra andre villreinområder kan være én forklaring.

Det er i Rondane Nord mer vinterbeite enn nåværende bestand utnytter. I den sørlige delen av området gjelder dette også sommerbeite, mens tilgangen på sommerbeite er mindre i de nordlige delene av området. Dette skyldes både de naturgitte forholdene med liten tilgang til grønne beiter og at deler av barmarksbeitene ikke benyttes pga. forstyrrelser.

Endringer i villreins arealbruk de siste 50 årene tilskrives en økning i menneskelig aktivitet. Dette har resultert i en deling først mellom Rondane Nord og Sør, og deretter en ytterligere oppdeling mellom områder nord og sør for Ula elv. Utvalget mener at fragmenteringen av leveområdet i Rondane Nord vil måtte få konsekvenser for bestandsstørrelsen i de to delområdene. Utvalget er også bekymret for at manglende trekkmuligheter kan påvirke utbrudd av fotråte.

Nord for Ula

I 2020 ble det telt 1004 vinterdyr, dvs. 20% under bestandsmålet på 1200 vinterdyr. Utvalget mente at utbruddet av fotråte i 2019 (30-40% av kalvene omkom før/under jakta) hadde spilt en vesentlig rolle for bestandsutviklingen fra 2019-2020, og søkte derfor om en fellingskvote på 300 dyr for 2020. Dette skulle teoretisk gi en vinterstamme i 2021 på ca. 1100 dyr. Vintertellingene i 2021 viste imidlertid bare 900 dyr. Det var ikke noe nytt utbrudd av fotråte sommeren 2020 som kan forklare denne nedgangen. Nedgangen faller som nevnt sammen med at Sølknletten registrerte flere dyr samme vinter.

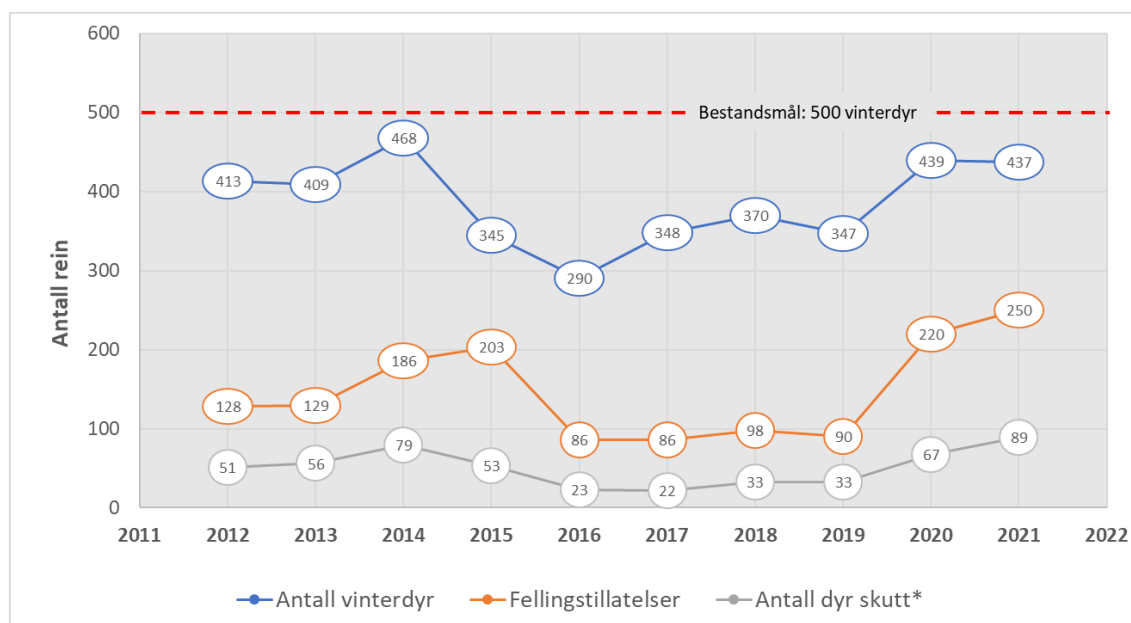
Figur 3. Bestandsutviklingen nord for Ula 2012-2021

Rondane Nord – Sør for Ula (Vulufjell)

I Vulufjell økte stammen med hele 92 dyr fra 2019 til 2020, opp til 439 dyr. Ut fra de teoretiske beregningene i 2019 skulle stammen økt med kun 29 dyr, til 376 dyr. Dette kan skyldes migrasjon mellom områdene i Rondane-Sølnkletten. Utvalget mistenker bl.a. at flokker går ut av området når bestanden blir for stor.

Antall vinterdyr holdt seg stabilt fra 2020-2021 (se figur 4), men fortsatt godt under bestandsmålet på 500 vinterdyr. I en situasjon med registrert fotråte både sør og nord for området, mente utvalget at en burde holde bestanden på et lavere nivå enn man ellers ville ha gjort, fordi flere dyr øker faren for smitteutbrudd. I forslaget til ny bestandsplan foreslo derfor utvalget en vinterbestand på 400 dyr.

Villreinnemnda mente at en reduksjon på 20% for en såpass liten stamme var for drastisk, og ba utvalget opprettholde bestandsmålet på 500 vinterdyr, til klassifiseringen etter kvalitetsnormen for villrein var klar. Dette ble akseptert av Rondane Nord Villreinutvalg.

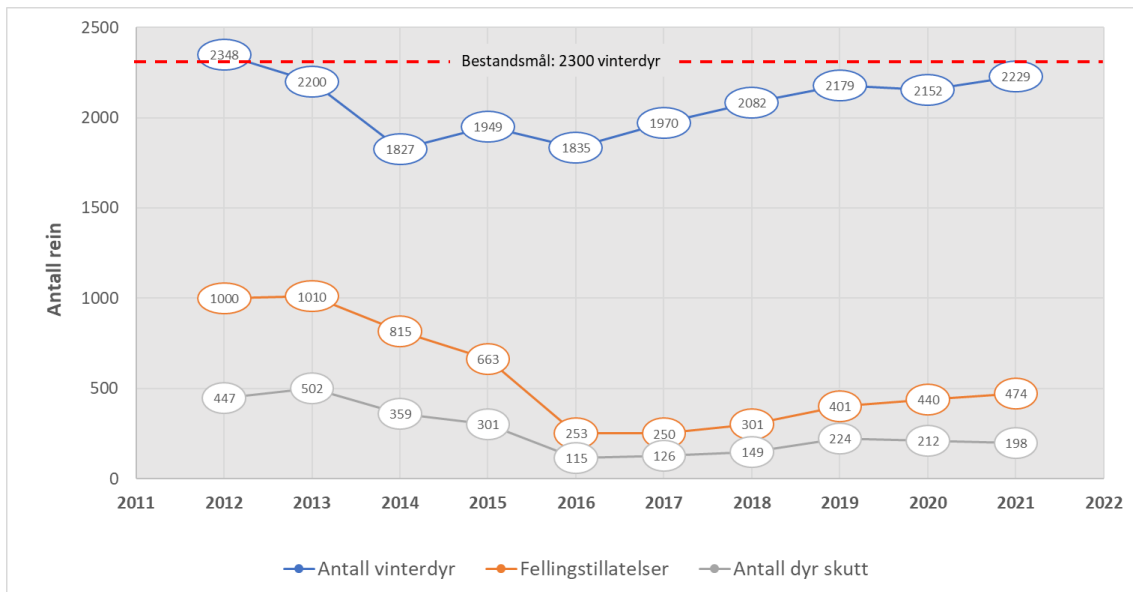
Figur 4. Bestandsutvikling i Vulufjell 2012-2021

2.2.3 Rondane Sør

Også Rondane Sør fikk ny bestandsplan i 2021. Bestandsplanen består av to delplaner for Finnsjøfjellet og resten av Rondane Sør. Finnsjøfjellet ligger som en «øy» mellom Atna i nord og øst og elvene Setningen og Vulua. Det kan forekomme trekk både mot Sølnkletten og mot Rondane Sør, men det har vært en stabil vinterbestand her de siste årene på ca. 100 dyr.

Etter en nedgang i antall vinterdyr i 2014 har utvalget gradvis bygd opp stammen igjen opp mot bestandsmålet. Dette har imidlertid gått hardt utover fellingskvotene, som er redusert fra ca. 1000 i 2011-2012, til 400-450 i 2019-2021. Dette har ikke bare sammenheng med gjenoppbygging av stammen, men også at tilveksten i bestanden er kraftig redusert de siste 40 årene. Ser en de siste 40 årene under ett var tilveksten på 24.8%. De siste fem årene fram til 2021 var den

reduisert til 11.8%. Den nedadgående trenden er bekymringsfull. Årsaken er usikker, men kan skyldes økt dødelighet, færre simler som produserer kalv, redusert fertilitet og utvandring til andre områder.

Figur 5. Bestandutviklingen i Rondane Sør 2012-2021 (-Finnsjøfjellet)

2.3 Fordeling av tiltaksmidler

Tiltaksmidlene består av tilbakeførte fellingsavgiftsmidler for Rondane Sør, Rondane nord og Sølnekletten. I 2021 hadde nemnda 140.548 kr. til disposisjon.

Hoveddelen av tiltaksmidlene har foregående år vært gitt til bestandsforvaltning og overvåking, dvs. utvalgenes arbeid. Praxis har vært å fordele tiltaksmidlene mellom de tre områdene i forhold til det som er tilbakeført av fellingsavgiftsmidler. Styret fastslo at de også måtte følge denne praksisen i 2021, med de rammer som var til rådighet. Utvalgene trenger midlene til sine tellinger, som er nødvendige for en forsvarlig forvaltning. Nemnda ønsker sterkt å støtte skoleprosjekter, men har ikke midler til dette.

Tiltaksmidlene for 2021 ble tildelt som følger:

Rondane Sør villreinutvalg	62.494 kr.
Villreinutvalget for Rondane nord	55.752 kr.
Sølnekletten Villreinområde	19.302 kr.
«Norman-prosjektet»	3000 kr.
SUM	140.548 kr.

2.4 Deltakelse i prosjekter

Villreinnemnda har også i 2021 vært involvert i flere prosjekter innenfor villreinområdet. Dette er alle prosjekter som er viktige for forvaltningen av villreinen, og det er positivt at nemnda blir invitert til å delta i prosjektene, både i forhold til å kunne få gi innspill, og i forhold til kontakt med andre villreinaktører.

Kvalitetsnorm for villrein – delnorm 3: Leveområde og menneskelig påvirkning

«Kvalitetsnormen for villrein» som ble fastsatt av Klima- og miljødepartementet 23. juni 2020 (<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/negative-paverknader-pa-villreinen-skalkartleggast/id2715331/>). Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villreinen og de ulike villreinområdene forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Hvert fjerde år skal tas en gjennomgang av tilstanden i de 24 villreinområdene i Norge. Tre forhold skal vurderes; 1) Bestandsforhold, 2) Lavbeiter og 3) Leveområde og menneskelig påvirkning. Dersom klassifiseringen etter kvalitetsnormen viser at kvaliteten for et villreinområde er dårlig, skal det vurderes om det skal lages en plan for hvordan kvaliteten kan bedres.

I 2021 ble det nedsatt lokale arbeidsgrupper for de 10 nasjonale villreinområdene i Norge for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget om villreinen sine leveområder. Villreinnemnda var representert i alle de tre arbeidsgruppene for Sørkletten, Rondane Nord og Rondane Sør (Jørund Båtstad, Trond Idar Paaske, Vidar Helgesen og Marit Vorkinn).

Resultatet av arbeidet er publisert på: <https://www.villrein.no/kvalitetsnorm-for-villrein>

Følgeprosjekt i Rondane villreinområde: Villrein, ferdsel og forvaltning

Som oppfølging av det store prosjektet NINA gjennomførte i Rondane om villrein og ferdsel i 2009-2013, ble det nedsatt en arbeidsgruppe for å se på mulighetene for å videreføre deler av forskningsprosjektet. Dette resulterte i prosjektforslaget for «Følgeprosjekt i Rondane villreinområde: Villrein, ferdsel og forvaltning», som var planlagt å gå fram tom. 2019. Arbeidet ble videreført i 2021. Ei styringsgruppe for prosjektet ble etablert på møte i juni i 2017. Medlemmer i styret er: Villreinnemnda for Rondane og Sørkletten, Villreinutvalget i Rondane nord (2 representanter), Villreinutvalget i Rondane sør (4 representanter), Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Oppland, Hedmark Fylkeskommune, Oppland Fylkeskommune, Dovre kommune, Sel kommune, Rondane nasjonalparkstyre og DNT Oslo og Omegn, med Jon Olav Solstad som leder.

Arbeidsgruppe for fokusområde Grimsdalen

Som oppfølging av besøksstrategien for Rondane nasjonalpark har det vært nedsatt en gruppe for å se på avbøtende tiltak for villreinen. Det er sett på følgende typer av tiltak:

- Mulige tiltak knyttet til Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen
- Mulige tiltak knyttet til ferdsel vinterstid
- Mulige tiltak knyttet til tilrettelegging for den besøkende rundt Grimsdalshytta
- Mulige tiltak knyttet til informasjon og markedsføring

Det ble gjennomført noen tiltak allerede sommeren 2021, som avskjæring av avkjørsler ut i terrenget. Nasjonalparkstyret vil jobbe videre med de foreslåtte tiltakene fra arbeidsgruppa. Solvår Brustad Lilleeng, Folldal, har representert nemnda i arbeidet.

Sti- og løypeplan for Sølnekletten

Gjennom verdiskapingsprogrammet «Villreinen som verdiskaper», som administreres av Miljødirektoratet, ble det i 2021 bevilget midler til å utarbeide en sti- og løypeplan for Sølnekletten. Sekretariatet bisto Sølnekletten Villreinområde i søknadsfasen. Nemndas medlem fra Alvdal, Trond Idar Paaske, er oppnevnt som medlem av arbeidsgruppa.

Prosjektgruppe - Skjøtselsplan for Kongevegen - Dovre nasjonalpark (mellom Dovre og Fokstugu)

Prosjektgruppa hadde oppstartmøte 9. mars 2021, og et utkast til skjøtselsplan er sendt på høring i februar 2022. Arne Vadet, Dovre, har representert villreinnemnda i arbeidet.

2.5 Regnskap

Honorarer, nemnda	234.235 kr.
Reiseutgifter, nemnda	14.836 kr.
Møteutgifter, inkl. befarings	33.532 kr.
Sekretær (inkl. kontorhold)	250.000 kr.
Tjenestekjøp, villreinutvalgene	60.000 kr.
Medlemskontingent Villreinrådet, Villreinen mm.	5.277 kr.
Ufordelt	2.120 kr.
SUM	600.000 kr.